

Prof. dr Nebojša Maksimović,

Mr Goran Vasić

Univerzitet u Novom Sadu, Fakultet sporta i fizičkog vaspitanja

MENADŽMENT ZDRAVSTVENE SLUŽBE U SPORTU

Uvod

Potreba za menadžmentom zdravstvene službe u sportu iz godine u godinu je postajala sve veća, sa razvojem sporta i organizacijom velikih sportskih događaja i manifestacija. Dobar menadžment zdravstvene službe u sportu je odličan preduslov za zdravlje sportista, i zdraviju sportsku naciju, samim tim, bolje rezultate u sportu. Napomena svim sportskim radnicima, da nije jedini zadatak doktora medicine u sportu da izleči povređenog i obolelog sportistu, što se i očekuje. Zadatak je mnogo složeniji, treba da obuhvati niz preventivnih postupaka, kao i permanentnu edukaciju svih sportskih radnika. Zdravstvena služba u sportu treba da obuhvati menadžment ishrane, vitaminizaciju, mineralizaciju, stimulaturna sredstva, masažu u sportu i prvu pomoć. Posebno treba obratiti pažnju na to kako oporaviti i odmoriti sportistu u što kraćem vremenskom roku za novi sportski napor, kao i na psihološku pripremu sportista.

Rad u dispanzerima za medicinu sporta

Masovni razvoj sporta i njegova organizacija na svim nivoima, počev od škola, univerziteta, vojske, firmi, sportskih društava, specijalnih sportskih organizacija, ukazali su na potrebu razvoja dispanzera za medicinu sporta. Dispanzeri ili ambulante su preventivno kurativne zdravstvene ustanove, koje rade u sastavu doma zdravlja ili medicinskog centra.

Menadžment dispanzera medicine sporta mora da obezbedi takav nivo zdravstvene zaštite sportista koji će se odraziti na sportske rezultate. Sportisti moraju biti zdravstveno zbrinuti tako da mogu učestvovati na svim vidovima takmičenja, počev od evropskih, svetskih, pa do olimpijskih igara.

Menadžment mora da poveže rad službe sportskih dispanzera, sa drugim specijalnim zdravstvenim institucijama. Rad mora da obuhvati:

I Preventivnu delatnost

1. Sistematske lekarske preglede zdravstvenog i funkcionalnog stanja sportista

- nedeljno
- mesečno
- etapno: pred takmičenje
u toku takmičenja
posle takmičarske sezone

Vrše se prema jedinstvenoj metodologiji sistematskih lekarskih pregleda sportista. Zadatak je da ustanove zdravstveno stanje sportiste i njegovu sposobnost za trening i takmičenje.

2. Provera funkcionalne sposobnosti sportista u dispanzeru ili na terenu vrši se putem testova: merenje potrošnje kiseonika, Astrandov test, Kuperova proba, Wingate test, dinamometrija, itd.
3. Definisati stanje zdravlja i funkcionalne parametre sportiste, da bi se mogle pravovremeno sprovesti mere zabrane određenih sportskih aktivnosti sa jasnom dužinom trajanja.
4. Higijensku i sanitarnu kontrolu sportskih objekata prema metodologiji higijenskog i sanitarnog pregleda, jednom godišnje.
5. Oslobođanje učenika od nastave fizičkog vaspitanja zbog oboljenja i povreda.
6. Da upozna sportistu i obezbedi sprovođenje racionalnog režima i metode treninga u zavisnosti od sportske aktivnosti i nivoa sportskog takmičenja.
7. Organizovanje medicinskog obezbeđenja na sportskim manifestacijama i takmičenjima, uz obavezno prisustvo doktora medicine, fizioterapeuta i kola hitne pomoći.
8. Prevenciju povreda, oboljenja i invaliditeta sportista obaveznim nošenjem zaštitne sportske opreme.
9. Medicinska kontrola zdravstvenog stanja trenera i nastavnika fizičkog vaspitanja jednom godišnje.
10. Vakcinacija sportista, kao zaštita od gripa, primena tetalpana, ili obavezna vakcinacija protiv određenih bolesti kao zaštita prilikom putovanja u neke zemlje.
11. Zdravstveno vaspitni rad putem predavanja, filmova, razgovora, gde treba da učestvuju klupski doktor, treneri i članovi kluba.

II Kurativnu delatnost

1. Lečenje povređenih sportista na samom terenu i u zdravstvenoj ustanovi.
2. Lečenje obolelih sportista, jer za vreme trajanja bolesti sportista je nesposoban za trening i takmičenje.
3. Previjanje, davanje injekcija, lečenje pomoću aparata (struje, laser, ultrazvuk, itd.)
4. Korišćenje savremenih medicinskih metoda i doktrina kontrole zdravlja sportista

III Medicinsku dokumentaciju

Treba da sadrži:

1. Protokol pacijenata
2. Protokol terapije
3. Zdravstveni karton medicine sporta
4. Knjigu zabrane takmičenja

IV Saradnju

Zaposleni u dispanzeru treba da saraduju sa:

1. Sekcijom za sportsku medicinu

2. Sportskim klubovima i organizacijama
3. Trenerima

V Naučno istraživački rad

Ovo se odnosi na iskustva u radu ustanove, koja je neophodno objavljivati u stručnim časopisima. Sem stručne, itekako je potrebna i naučna delatnost u domenu medicine sporta.

Saradnja lekara i trenera

Da bi se rad u dispanzerima obavljao na savremenom nivou medicinske nauke i nauke o sportu, menadžment mora da bude i kvalitativno i kvantitativno programiran. Da bi se to dogodilo sportske organizacije moraju svake godine da dostave spiskove sportista, koji će biti podvrgnuti zdravstveno-funkcionalnoj kontroli u dispanzeru.

Potrebno je naznačiti vrstu sporta i kvalifikacije, kao i dostaviti osnovne podatke o godini rođenja, zanimanju, sportskom stažu i ranijim povredama, eventualnim prethodnim operativnim tretmanima.

Aktivnost i rad zdravstvene službe dispanzera za medicinu sporta uvek se planira i sprovodi u skladu sa planom. Od saradnje doktora dispanzera i trenera će u najvećoj meri zavisiti stepen realizacije, što će se direktno odraziti na rezultat u sportu. Samo onda kada je ta saradnja bila sistematična, stalna i tačno planirana, postizani su i najbolji rezultati u sportu kako u internacionalnom, tako i na olimpijskom nivou.

Ti rezultati su bili bolji ukoliko se ta saradnja doktora i trenera odvijala i na samim terenima u toku pripremnog perioda, tokom treninga, pogotovo ako se u taj proces direktno i zainteresovano uključi i sam sportista.

Menadžment dispanzera medicine sporta

U radu zdravstveno-preventivne službe dispanzera za medicinu sporta u savremenim uslovima, mnoge velike sportske nacije: Rusije, SAD, Kine, Nemačke, Velike Britanije, Francuske, Italije i dr. zemalja, donose godišnji plan rada dispanzera medicine sporta.

Godišnji plan rada dispanzera medicine sporta mora biti celovit i sveobuhvatan, sa pregledima i analizama koje se moraju sprovesti, sa tačno definisanim terminom dana, nedelje, meseca, kada će se realizovati.

Plan rada na godišnjem nivou treba da nastane u direktnoj saradnji doktora dispanzera i trenera sportiste, kluba ili državne reprezentacije i to u podudarnosti sa planom priprema sportiste, kluba ili državne reprezentacije za svaku sportsku aktivnost.

Bez obzira da li je u pitanju individualni sport (atletika, plivanje, tenis i dr.), klub ili reprezentacija donosi se godišnji plan medicinskih pregleda koji je u saglasnosti sa planom priprema, koje sprovodi trener. Medicinski pregledi na godišnjem nivou moraju biti tačno precizirani po mesecima u skladu sa pripremanjima, sa naznačenim kvantitativnim i kvalitativnim parametrima opterećenja i vrstom medicinskih analiza, odnosno pregleda koje doktor u dispanzeru treba da sprovede.

Stalni kontakt trenera sportiste, kluba ili reprezentacije sa doktorom dispanzera

za medicinu sporta, kao i samo učešće doktora u određivanju veličine opterećenja u treningu i pripremama sportiste, obezbeđuje aktivno učešće doktora u sportu i sportskoj rekreaciji. U svim drugim okolnostima gde doktor tj. dispanzersko medicinska služba nisu nosioci i koordinatori rada u sportu, česti su slučajevi oboljenja i oštećenja zdravlja sportiste, a vrhunski sportski rezultati su praktično nedostižni. Menadžment u sportu i sportski rezultati pojedinih nacionalnih asocijacija nedvosmisleno to pokazuju.

O edukaciji uopšte

Učenje treba da ide u nekoliko smerova, osnovno je da se **doktor medicine sporta** mora edukovati permanentno u skladu sa savremenim medicinskim dostignućima i trendovima u svetu. Usavršavanje bi trebalo da bude kako u stručnom, tako i u naučnom smislu, prisustvom na stručnim sastancima sekcije za medicinu sporta, odnosno pisanjem naučnih i stručnih radova, prisustvo na simpozijumima, kongresima i dr.

Doktor treba svoja najnovija saznanja iz oblasti medicine sporta, koja bi mogla biti od pomoći **sportisti, treneru ili drugim radnicima u sportu**, da im prenese. Edukaciju treba vršiti u ličnom kontaktu, prilikom pregleda i funkcionalnih testiranja, organizovanjem javnih predavanja, tribina i slično.

U studiju sticanja zvanja **sportski menadžer** zadatak u nastavi je da budućeg menadžera informiše o svim savremenim naučnim saznanjima i aspektima bioloških i medicinskih osnova u sportu, rekreaciji i pedagoškom procesu formiranja pedagoga u sportu.

Edukacija sportskih menadžera iz medicine sporta

Osnovni zadatak nastave iz oblasti medicine sporta je da budućeg sportskog menadžera:

- Informiše i osposobi za koordinaciju rada u sportskoj organizaciji, klubu ili reprezentaciji
- Osposobi da uzme aktivno učešće u edukaciji sportista vrhunskih kvaliteta u pojedinim sportskim disciplinama
- Nauči da prati sadržaj i organizaciju rada dispanzera za medicinu sporta
- Da upozna sve savremene metode medicinskih analiza i funkcionalne dijagnostike, da bi mogao da ih preporučiti u pojedinim fazama pripreme i treninga u pojedinim vrstama sporta
- Informiše o svim naučnim i metodološkim trendovima multi disciplinarnog pristupa u formiranju savremenog pedagoga, trenera u sportu

Zaključak

Na kraju možemo doneti sledeće zaključke:

1. Dobar menadžment zdravstvene službe u sportu je odličan preduslov za zdravlje sportista, i zdraviju sportsku naciju, samim tim, bolje rezultate u sportu
2. Zdravstvena služba u sportu treba da obuhvati menadžment ishrane, vitaminizaciju, mineralizaciju, stimulativna sredstva, masažu u sportu i prvu pomoć, psihološku pripremu sportista, a ne samo lečenje povređenih i obolelih.

3. Da bi se rad u dispanzerima obavljao na savremenom nivou medicinske nauke i nauke o sportu, menadžment mora da bude i kvalitativno i kvantitativno programiran.
4. Da se prilikom edukacije sportskih menadžera obavezno izvrši njihovo osposobljavanje za rad u sportskim organizacijama, tako da su u stanju da informišu sportiste o izboru savremenih metoda medicinskih analiza i funkcionalne dijagnostike.

Literatura

1. Novak, Đ., Šaranović, M., Antić, R. (1976). Organizacija rada sportsko medicinskih ustanova. *Športno medicinske objave*. 1-3, 105-114.
2. Novak, Đ. (1977). Zdravstveno vaspitanje u sportsko medicinskom radu. *Športno medicinske objave*. 1-3, 53-55.
3. Ilić, M., Milenović, B., Đurašković, R. (1978). Saradnja sportskih lekara i pedagoga na polju fizičke kulture. *Športno medicinske objave*. 1-3, 33-41.
4. Đorđević, R. (1979). Organizacija zdravstvene zaštite na VIII balkanskom šampionatu u mačevanju. *Športno medicinske objave*. 4-6, 180-182.
5. Ulmer, H.V. (1980). O problematici sportsko-medicinskih pregleda: Kontrola učinka – Kontrola zdravlja. *Športno medicinske objave*. 7-9, 287-295.
6. Nešović, B., Mačvanin, Đ., Grujić, N.(2003). Sportska medicina. ECPD – Beograd.

SUMMARY

MANAGEMENT OF HEALTH SERVICES IN SPORT

Requirement for management of health service in sport has grown in recent years, along with sport development and organization of big sport events and manifestations. Good management of health service in sport is an excellent precondition of sportspeople's health, and a healthier sport nation, as well as better sports results. It has to be pointed out to all people dealing with sports that curing an injured or sick sportsman is not the only task of a sports doctor, which is expected too. The task is much more complex. It should include a series of prevention procedures, as well as permanent education of all people dealing with sports.

Key words: management, health service, sport